

Täysistunto

Torstai 17.3.2016 klo 15.59—17.46

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain kumoamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 14/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 3/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 3/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Ensiksi puhuu valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Haatainen, ja sen jälkeen mennään listan mukaan.

Keskustelu

17.25 Tuula Haatainen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan kumottavaksi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettu laki, ja jatkossa sosiaalihuollon henkilöstöstä säädetään sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa, joka tuli voimaan maaliskuun alussa. Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin sisältyvät säädökset sosiaalihuollon keskeisten ammattiryhmien ammatinharjoittamisoikeuden myöntämisestä sekä rekisteröinnistä, ammattihenkilöiden ohjauksesta, valvonnasta ja valvontaviranomaisten tehtävistä.

Tällä sosiaalihuollon ammattihenkilöstöstä annetulla lailla on luotu perusteet nyt keskeisten sosiaalihuollon ammattien laillistamiselle, rekisteröinnille ja valvonnalle, ja tämän myötä ammattihenkilöitä koskeva sääntely yhdenmukaistuu. Näin ollen tehtäväkohtaisista kelpoisuusvaatimuksista siirrytään ammatinharjoittamisoikeuden myöntämiseen ja nimikesuojaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta mietinnössään toteaa, että henkilöstön ammattipätevyyksiä koskevan lainsäädännön ensisijaisena tavoitteena tulee olla asiakkaiden palvelutarpeisiin vastaaminen sekä koulutetun henkilöstön osaamisen täysimääräinen hyödyntäminen. Kumottava sosiaalihuollon kelpoisuuslaki, jossa määriteltiin tehtävänimikkeet ja kelpoisuudet, ei ole edistänyt riittävästi tätä tavoitetta ja työnjaon uudistamista.

Hyväksyessään uuden lain valiokunta katsoi sen antavan joustavuutta ja mahdollistavan nykyistä paremmin tehtävärakenteen ja työnjaon uudistamisen.

Valiokunta piti myös tärkeänä, että sosiaali- ja terveydenhuollon integraation syventyessä sosiaalihuollon ammattihenkilölakia ja terveydenhuollon ammattihenkilölakia edelleen yhdenmukaistetaan ja että ne myöhemmin yhdistetään yhdeksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölaiksi. Näin voitaisiin turvata palvelujen laatua, ammattihenkilöiden yhdenvertaisuutta ja erilaisten asiakkaiden ja asiakasryhmien oikeuksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 26/2016 vp

Valiokunta huomauttaa, että nyt hyväksyttävillä muutoksilla ei ole tarkoitettu rajattavaksi eri ammattiryhmien ammatinharjoittamisoikeuksia. Vanhan lain kumoaminen ei käytännössä kapeuta tai rajaa palvelutarpeen arvioinnista vastaavien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden joukkoa nykyisestä.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa säädetään oikeudesta toimia tilapäisesti sosiaalityöntekijän ammatissa. Hallitusohjelmaan sisältyvässä "Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen" -toimenpideohjelmassa yhtenä kohtana on tämän kyseisen säädöksen väljentäminen. Hallituksen esitykseen ei sisälly ehdotusta kyseisen lainkohdan muuttamisesta, koska esityksen perustelujen mukaan asia tullaan ratkaisemaan toimenpideohjelman toimeenpanon yhteydessä. Valiokunta kiirehtii toimenpideohjelman täytäntöönpanoa — tästä asiasta käytiin keskustelua.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta esittää, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset. Tähän mietintöön sisältyy myös yksi vastalause.

17.29 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevaa säätelyä yhdenmukaistetaan ja tehtäväkohtaisista kelpoisuusvaatimuksista siirrytään ammatinharjoittamisoikeuden myöntämiseen ja nimikesuojaan. Tällä tavoin turvataan palvelujen laatua, ammattihenkilöiden yhdenvertaisuutta sekä erilaisten asiakkaiden ja asiakasryhmien oikeuksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon eri henkilöstöryhmien välisen tehtävärakenteen ja työnjaon kehittämistä tulee edelleen jatkaa. Uudistusten lähtökohtana eivät kuitenkaan saa olla lyhyen tähtäimen säästötavoitteet, vaan ensisijaisena tavoitteena tulee olla asiakkaiden palvelutarpeeseen vastaaminen ja henkilöstön osaamisen parempi hyödyntäminen. Sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaiden on voitava luottaa palveluiden hyvään laatuun ja henkilöstön osaamiseen.

Arvoisa puhemies! Sosiaalihuollon ammattihenkilölain mukaan sosiaalityöntekijän ammatissa voi tilapäisesti toimia enintään vuoden ajan sosiaalityöntekijän ammattiin opiskeleva henkilö, joka on suorittanut hyväksytysti sosiaalityön aineopinnot ja käytännön harjoittelun. Opiskelija toimii ammattiin valmistuneen sosiaalityöntekijän johdon ja valvonnan alaisena. Hallitusohjelmaan sisältyy toimenpideohjelma kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisestä. Yhtenä sen osana on mainittu tämän niin sanotun sijaispykälän väljentäminen. Vaikka kyseisen lainkohdan muuttaminen ei sisälly hallituksen esitykseen, sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietinnössä pyydetään kiirettämään toimenpideohjelman täytäntöönpanoa.

Meillä ei kuitenkaan ole käytettävissämme tietoa toimenpideohjelman tarkemmasta sisällöstä, eikä valiokunta ole kuullut asiasta ensimmäistäkään asiantuntijaa. Tilanne ei näin ollen anna valiokunnalle perusteita näiden toimenpiteiden kiirettämiseen. Tästä syystä emme hyväksyneet valiokunnan mietinnön kirjausta toimenpideohjelmasta ja tämän kyseisen asian kiirettämisestä. Siksi mietintöön jättämässämme vastalauseessa todetaan, että allekirjoittaneet eivät kannata valiokunnan mietinnössä olevaa mainintaa asiasta.

Arvoisa puhemies! Näkemyksemme on, että tätä sijaispykälää ei tulisi kiirehtiä eikä sijaistamista tehdä mahdolliseksi henkilölle, jolla ei ole riittävää sosiaalityön osaamista. Riskinä on, että liian vähäisen sosiaalialan koulutuksen omaavan henkilöstön määrän lisäys heikentää sosiaalihuollon laatua ja vaikuttavuutta. Ammattihenkilöstöstä annetussa laissa ammatinharjoittamisoikeuden sääntely on rajattu sellaisiin ammattiryhmiin, joiden tehtä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 26/2016 vp

viin liittyy julkisen vallan käyttöä, asiakkaan oikeuksien tai itsemääräämisoikeuden rajoittamista sekä muuta perusoikeuksiin puuttumista.

Sosiaalihuollon tehtävät perustuvat lainsäädäntöön, joka sosiaalihuollon työntekijöiden on tunnettava. Lisäksi työntekijöiden tulee hallita oikeat menettelytavat. Tämä edellyttää, että laki turvaa selkeästi ammatissa vaadittavan riittävän osaamisen. Jos sosiaalityöntekijältä ei edellytetä riittäviä sosiaalityön opintoja, tulee tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtäviä hoitavan henkilön toimivaltaa merkittävästi rajata, mikä on työelämän näkökulmasta hankalaa.

Sosiaalihuollon ammattihenkilölain tarkoituksena on myös turvata sosiaalihuollon selkeä työnjako ja tehtävä rakenne. Tämä ei ole mahdollista, jos laki ei varmista sosiaalityöntekijän tehtävissä toimivan työntekijän osaamista kaikissa tilanteissa. Se, että sosiaalihuollossa tehtäväkuvat ovat olleet liiankin joustavat ja käytännössä on ollut loputon määrä tehtäviin kelpaavia sijaisia, ei ole edesauttanut tehtävä rakenteiden kehittämistä.

Kunnat ovat voineet varautua tulevaan lakiin, ja osassa kuntia on valmistauduttu hyvin, esimerkiksi Vaasassa, jossa myönnetään palkallista vapaata graduun tekeville sosiaalityöntekijöille. Kun työntekijä valitsee tutkimusaiheen, joka kehittää käytänteitä, niin molemmat hyötyvät. Sosiaali- ja terveysministeriö on aloittamassa myös tehtävä rakennesuositusten valmistelua. Tätä hyvää kehitystä ei kannata nyt pysäyttää.

Sosiaali- ja terveystieteiden myötä palvelut tulevat keskitetyiksi yksittäistä kuntaa suurempiin itsehallintoalueisiin, joilla on paremmat mahdollisuudet saada kelpoisia sosiaalityöntekijöitä hoitamaan laissa säädettyjä tehtäviä. Näin ollen yksittäisten kuntien esittämä huoli kelpoisten sosiaalityöntekijöiden saannista on osin aiheeton. Lisäksi toimeentulon Kela-siirto tulee vaikuttamaan sosiaalihuollon ammattien tehtäväkuviin lähivuosina.

Tässä muutamia huomioita, jotka liittyvät valiokunnan mietintöön ja toimenpideohjelmaan.

17.34 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain kumoamisesta liittyy hallitusohjelman tavoitteisiin liiallisen säätelyn purkamisesta. Lisäksi siihen liittyy korvaava esitys, jonka pitäisi riittävästi turvata julkisten palveluiden käyttäjien oikeusturvaa ja palveluiden laatua.

Esityksen lähtökohdat ovat kunnossa. Tavoite säätelyn yksinkertaistamisesta on sinänsä kannatettava. On kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että säätelyn uudistamisella ei pureta sellaisia normeja, joilla on merkitystä yhteiskunnallisten tavoitteiden näkökulmasta. Sanalla sanoen, normien purku on tarkkaa työtä, joka on tehtävä huolella. Tässä tapauksessa olisi ollut aiheellista valmistella esitys huolella ja kuulla asiantuntijoita myös siltä osin kuin kyse on sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n 1 momentin mukaisesta oikeudesta toimia tilapäisesti sosiaalityöntekijän ammatissa.

17.35 Vesa-Matti Saarakkala ps: Arvoisa herra puhemies! Tällä hallituksen esityksellä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuudesta ei olla nyt antamassa oikeutta laillistetun sosiaalityöntekijän ammattiin tai sijaisuuteen edes niille ylemmän sosiaalialan amk-tutkinnon suorittaneille, joilla tutkinto painottuu sosiaalityöhön. Alan työvoimapula on suuri, ja siksi esitys, mikä tässä nyt sitten meillä on käsissä, ei ole ihan täysin ehkä aivan riittävä. Ammattikorkeakoulujen yamk-tutkinnot tuottavat päteviä, yhteensä viisivuotisen koulutuksen omaavia ammattilaisia, joilla on lisäksi alemman ja ylemmän tutkinnon välis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 26/2016 vp

sä vähintään kolmen vuoden työkokemus. Nyt, kun tässä opposition edustajat ovat jättäneet vastalauseen, se on tavallaan jätetty tähän tästä kirjauksesta, joka tehtiin valiokunnassa nimenomaan siitä, että normien purun yhteydessä kartoitettaisiin mahdollisuus esimerkiksi tällaisten ylemmän sosiaalialan amk-tutkinnon suorittaneiden osalta toimia väliaikaisesti sosiaalityössä, koska meillä on se tilanne, että yliopisto-opiskelijalle tämä on mahdollista nyt sitten edelleenkin mutta ei tosiaan sellaiselle ammattilaiselle, joka on valmistunut ammattikorkeakoulusta, ja kyllähän tämä tilanne on vähän järjenvastainen. Siinä suhteessa mielestäni tämä asia, mistä on jätetty vastalause, ei ole aiheellinen, vaan se on turhaa pelottelua, koska se syy, miksi tänne tuli tämä kirjaus, josta vastalause on jätetty, on alun perin nimenomaan tämä, minkä äsken toin esille, että esimerkiksi tällainen amk-tutkinnon suorittanut henkilö voisi todella toimia sijaisena sosiaalialalla.

17.37 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on kannatettava. Tämä on linjassa sen kanssa, että meillä on Suomessa tällä hetkellä paljon sote-puolella palvelutarvetta ja tekijöitä ei saada riittävästi tarjoamaan näitä palveluita kansalaisille. Tämä on hyvä ja kannatettava esitys siitä näkökulmasta ja erityisesti tarpeen myös terveyspuolen palveluissa viedä nopeasti eteenpäin. Ajatellaan esimerkiksi omaishoitajia, joille ei löydetä tällä hetkellä sijaisia riittävästi, kun kotipalvelutyöntekijät eivät pysty toimimaan omaishoitajan sijaisena tarkoituksenmukaisella tavalla. Tämä viesti on tullut vahvasti kentältä, ja omaishoitajat uupuvat näitten palveluitten puuttuessa.

Tästä esityksestä vielä, että tämä on hyvä, että tähän lain valmisteluun on aktiivisesti osallistuttu. Mutta eikö tähän kuitenkin sisälly se, että tämä 12 §:n osalta, kun puhutaan kuntien tehtävävelvoitteiden vähentämisestä, tulee sitten normaalisti käsittelyyn myöhemmin? Muuten näiden tehtävävelvoitteiden vähentämisestä, että normienpurkutalkoissa on nimenomaan kysymys siitä, että helpotetaan niitten palveluitten tarjoajien ja saajien kohtaamista, mutta turvallisuudesta me emme tule tinkimään missään normienpurkutalkoiden yhteydessä.

17.39 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin haluan kyllä korjata tässä meidän vastalauseemme perustaa. Ensinnäkin yliopisto-opiskelijoitten osalta: heidän täytyy suorittaa hyväksytysti sosiaalityön aineopinnot sekä käytännön harjoittelu. Esimerkiksi tältä osin ammattikorkeakouluopinnoissa tämä tilanne on erilainen.

Ammattikorkeakouluopintojen sisältöpuoli tekee tästä vaikean. Meillä on esimerkiksi ammattikorkeakoulututkinto, jossa tämä painotus on kasvatustieteissä, esimerkiksi lastentarhanopettajan pätevyys. Kun henkilö lähtee jatkamaan lastentarhanopettajan pätevyydestä ylempään ammattikorkeakouluun, hän lähtee jatkamaan opintojaan esimerkiksi johtamiseen, esimerkiksi päiväkodin johtajaksi. Käytännössä voi olla tilanne, että hänellä ei ole näitä tarvittavia sosiaalityön aineopintoja, minkä seurauksena tilanne voi olla sellainen, että esimerkiksi lastensuojelussa voi olla ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, jolla ei ole minkäänlaista kokemusta eikä koulutusta lastensuojelusta. Sen takia tämä asia täytyy ratkaista muulla tavalla kuin sillä tavalla, joka tässä nyt on esitetty.

17.40 Vesa-Matti Saarakkala ps: Arvoisa herra puhemies! Nythän on niin, että tässä ei kuitenkaan puututtu tähän nimenomaiseen asiaan, jonka edustaja Kiljunen nosti esille, vaan nimenomaan linjattiin, että tämä myöhemmin kartoitetaan. Siinä suhteessa mielestäni tässä ei ollut vastalauseen paikka, vaan jos haluaa vastalauseen esittää, niin se olisi ollut

Pöytäkirjan asiakohta PTK 26/2016 vp

sitten, jos olisi todella tehty tällainen muutos, jota minä itse kyllä pidän järkevänä. Saa nähdä, kuinka kauan tällä yhteiskunnalla on varaa näinkin tarkkarajaiseen ammatinharjoittamisen rajaamiseen, mikä nyt on tilanne. Toki perusteet on ilman muuta tuollekin, mitä edustaja Kiljunen tuossa sanoi, mutta aina voisi vähän miettiä sitä tapauskohtaista harkintaa kuitenkin.

17.41 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Aivan kuten omassa puheenvuorossani aikaisemmin jo totesin, meidän vastalauseemmehan painottuu nimenomaan tähän toimenpideohjelmaan, hallituksen toimenpideohjelmaan, jossa käsitellään tämän sijaispykälän väljentämistä. Ja kun me emme ole valiokunnassa kuulleet yhtä ainuttakaan asiantuntijaa, joka käsittelisi tätä toimenpideohjelmaa, niin meidän mielestämme ei ole oikein se, että tätä asiaa lähdetään kiirehtimään, koska meillä ei ole tästä sisällöstä minkäänlaista tietoa. Meidän vastalauseemme nimenomaan keskittyy nyt tähän toimenpideohjelmaan ja sen kiirehtimiseen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 14/2016 vp sisältyvien 1.—14. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.